

Broedvogels van **de** terreinen van
Staatsbosbeheer **op** Ameland in
2018

Jelle Postma

Sovon-rapport 2018/58

Broedvogels van de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland in 2018

Jelle Postma

Sovon-rapport 2018/58
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2018

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Illustratie omslag: Jelle Postma

Wijze van citeren: Postma J. 2018. Broedvogels van de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland in 2018. Sovon-rapport 2018/58. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding.....	3
2. Gebiedsbeschrijving	4
3. Werkwijze en omstandigheden in 2018	6
3.1. Veldwerk	6
3.2. Interpretatie.....	7
3.3. Weersomstandigheden	7
3.4. Foutenmarges	9
4. Resultaten.....	10
4.1. Soorten en aantallen	10
4.2. SNL beheertypen	11
4.3. Vergelijking met voorgaande jaren	12
4.4. Soortbesprekingen.....	16
5. Evaluatie.....	18
Literatuur	19
Bijlage 1. Soortkaarten 2018 (volgende pagina's).....	20

Samenvatting

In het voorjaar van 2018 zijn alle gebieden van Staatsbosbeheer op Ameland (totaal 946 hectare groot) gekarteerd op broedvogels. In dit rapport worden de resultaten uit het gehele geïnventariseerde gebied besproken. Er werden vijf inventarisatieronden uitgevoerd in de periode 1 april-1 juli. In totaal werden 96 verschillende soorten vastgesteld als broedvogel, hiervan zijn er 81 integraal gekarteerd in het onderzoeksgebied. Daarvan staan er 27 soorten op de Rode Lijst van broedvogels: Zomertaling, Slobeend, Wintertaling, Roerdomp, Porseleinhoen, Bontbekplevier, Strandplevier, Wulp, Grutto, Watersnip, Tureluur, Dwergstern, Visdief, Noordse Stern, Koekoek, Ransuil, Veldleeuwerik, Zwarte Mees, Boerenwaluw, Spotvogel, Grote Lijster, Grauwe Vliegenvanger, Nachtegaal, Tapuit, Gele Kwikstaart, Graspieper en Kneu.

Van de tien toegepaste SNL beheertypen waarin kwalificerende soorten broedvogels zijn opgenomen beslaat beheertype 'open duin' de grootste oppervlakte, gevolgd door 'duinbos', 'moeras' en 'duinheide'. Kleinere terreindelen bestaan uit de beheertypen 'vochtige duinvallei', 'nat schraalland', 'vochtig hooiland', 'vochtig weidevogelgrasland', 'schor of kwelder' en 'vochtige heide'.

Er is een rijke broedvogelbevolking aanwezig in de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland. Door de jaren heen zijn er flink wat veranderingen opgetreden, waarvan de oorzaken sterk kunnen variëren. Sommige ontwikkelingen zijn ook buiten Ameland merkbaar. De bossen worden ouder en er ontwikkelt zich dankzij randenbeheer, verjonging van bos en 'nietsdoen' een structuur die geschikt is voor vele bosvogels die in aantal zijn toegenomen ten opzichte van eerdere karteringen. Ook struweelminnende soorten in de duinen laten over het algemeen positieve trends zien. Boomvalk, Ransuil en Sperwer zijn verdwenen of sterk afgenomen terwijl Buizerd en Havik door de jaren heen duidelijk zijn toegenomen. Voor een aantal roofvogels is door onderzoek gebleken dat er voedselgebrek kan ontstaan door een sterke afname in aantallen Konijnen, als gevolg van virussen. Mogelijk is de afname van enkele duinsoorten die in Konijnenholen broeden hier ook aan gerelateerd. In de duinen doen een aantal soorten zangvogels van open duin het goed, beheersmaatregelen als begrazing, plaggen en andere verjonging van duinen kunnen hier van positieve invloed zijn geweest. De typische weidesteltlopers (m.u.v. Scholekster) en eenden zijn of stabiel gebleven of toegenomen. De Hollumerkwelder is van groot belang voor de Waddenbroedvogels, het uiteindelijke jaarlijkse broedsucces wisselt hier echter en is sterk afhankelijk van meerdere factoren zoals overstromingen en predatie.

1. Inleiding

Voor de evaluatie van het beheer in natuurgebieden laat Staatsbosbeheer jaarlijks een deel van haar gebieden inventariseren. In het voorjaar van 2018 zijn de Waddeneilanden geïnventariseerd op broedvogels, waaronder Ameland. Deze inventarisatie viel samen met een integrale broedvogelkartering van karakteristieke broedvogels in de internationale Waddenzee. Eerdere integrale karteringen vonden plaats in 1991, 1996 en 2001, 2006 en 2012 waarbij het hele Waddengebied tussen Den Helder en Esbjerg in Denemarken is geïnventariseerd. In dit rapport worden de resultaten uit alle in 2018 geïnventariseerde terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland besproken.

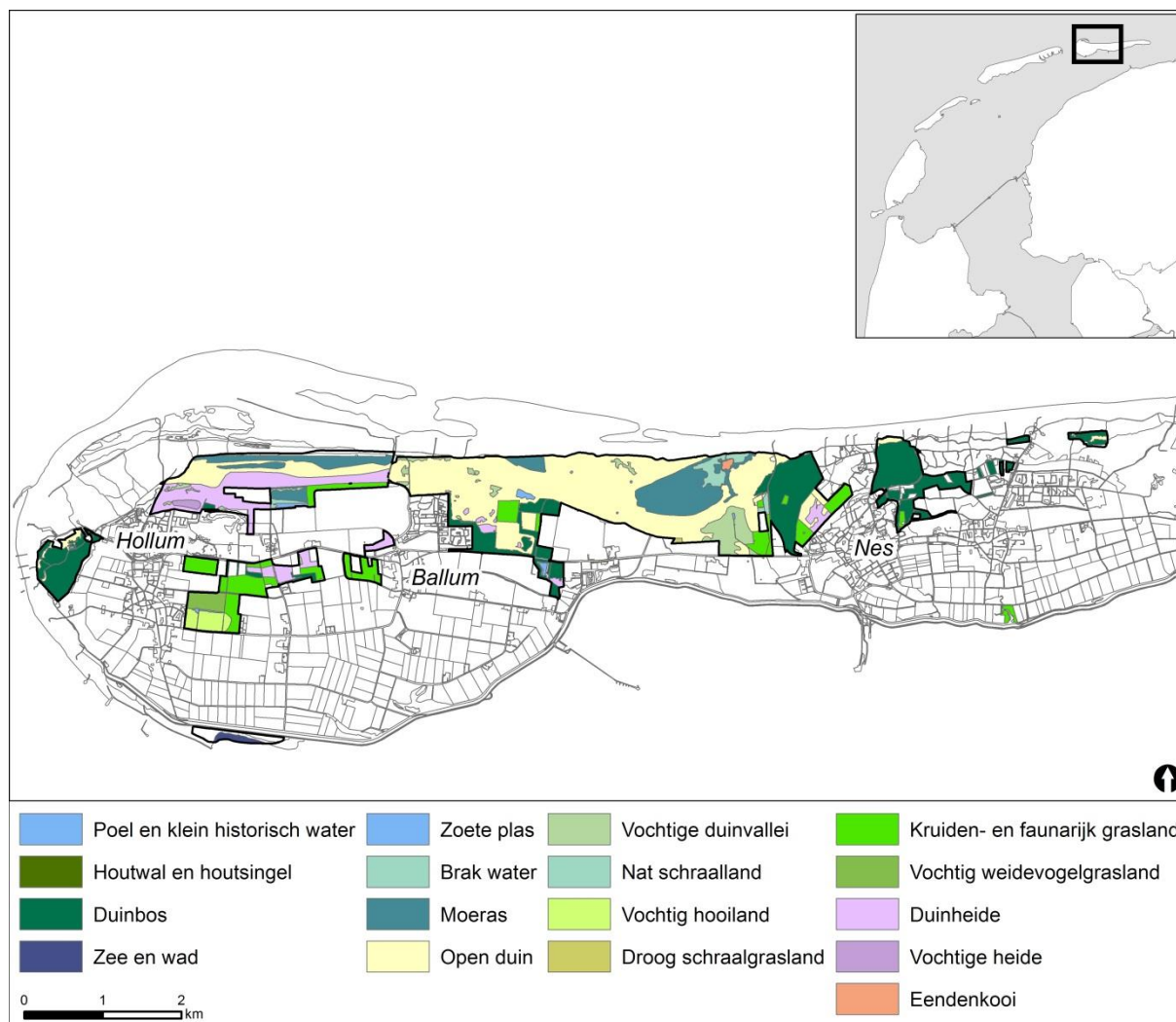
Sovon Vogelonderzoek Nederland voerde de inventarisatie uit voor Staatsbosbeheer. Een groot deel van het veldwerk op Ameland werd uitgevoerd door Jelle Postma, daarnaast werden gebieden geteld door - of kwam aanvullende informatie via -, Ricus Engelmoer, Gerben de Jong, Ingrid de Jong, Sip de Jong, Ysbrand de Jong, Robert Pater, Jacop Roep (senior), Jacob Roep, Folkert Smit, Lex Varkevisser, Marjan Veenendaal en Piet Visser. Aanvullende gegevens over roofvogels werden verkregen via Vogelringstation Ameland (contactpersoon Johan Krol). Contactpersonen bij Staatsbosbeheer waren Lex Varkevisser, Arjan Zonderland en Hans Boll. Een concept van dit rapport werd doorgelezen door Willem van Manen en Sjouke Scholten. Dank gaat uit naar alle bovengenoemde personen.

Overzwaluw kolonie in Zwanewaterduinen (15 juni 2018, Jelle Postma).

2. Gebiedsbeschrijving

Het waddeneiland Ameland (zie figuur 1) is gelegen in de provincie Friesland tussen de buureilanden Terschelling en Schiermonnikoog. De afstand tot het Friese vasteland is ongeveer acht kilometer. De terreinen van Staatsbosbeheer strekken zich uit vanaf het westelijk gelegen Hollumberbos tot het Oostbosje iets voorbij Buren in het oosten van het eiland. Het totale geïnventariseerde onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van 946 hectare en kan onderverdeeld worden in bossen, duinlandschappen, grasland en kwelder.

Figuur 1. Het onderzoeksgebied (zwart omlind) en alle beheertypen binnen de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland. Bron: Staatsbosbeheer.

Bossen

De op Ameland aanwezige (en geïnventariseerde) bossen zijn het Hollumberbos, Ballumberbos, Kwekerijbos, Nesserbos, Vleijen en Oostbosje. De oudste vier bossen, Hollumberbos, Kwekerijbos, Nesserbos en Oostbosje, zijn grotendeels tussen 1900 en 1940 aangeplant, met uitsluitend naaldbomen (Corsicaanse of Oostenrijkse Den). Het Ballumberbos (bij Roosduinen) dateert van 1960. Hier is zowel naaldbout als loofhout geplant en rond die tijd is ook loofhout bijgeplant in de oudere bossen. Het tussen Nes en Buren gelegen recreatiebos Vleijen is pas recentelijk aangelegd. Hier werden eind jaren '80 de eerste bomen geplant, waarbij het aandeel loofhout ongeveer het dubbele bedraagt van het aandeel naaldbout.

Open duinen, natte duinvalleien/moeras en duinheide

Binnen de duinen zijn een aantal typen duinlandschappen te onderscheiden. De westelijke helft van de Zwanewaterduinen en zuidelijke delen van de Ballumerduinen en Lange Duinen-Zuid behoren tot de oudste duinen en bestaan grotendeels uit droge duinen en duingraslanden. Duinen met struwelen zijn vooral aan de noordrand van de Ballumerduinen te vinden en aan de zuidrand van het Hagedoornveld. Natte duinvalleien met moeras en plassen zijn te vinden in het noordelijke deel van Lange Duinen-Zuid en in het noordelijk deel van het Hagedoornveld. Tot de duinheideterreinen behoren de Jan Roepesheide, de meeste open delen van Roosduinen en sommige plekken van de Ballumerduinen en Lange Duinen-Zuid.

Grasland

Ingeklemd tussen Hollum, Ballum en de verbindingsweg liggen de Hollumer Mieden, welke voornamelijk bestaat uit grasland, heide en houtwallen. De BMP-proefvlakken De Meer, Pietje Miedeweg West en Pietje Miedeweg Oost zijn hier aanwezig. Tussen het vliegveld van Ballum en de Jan Roepesheide ligt Groot Slecht (tevens BMP-proefvlak), een klein voormalig grasland welke tegenwoordig bestaat uit nat grasland en plas. Vlak ten westen van het Kwekerijbos bij Nes ligt de Noordkeeg, ook een BMP-proefvlak, welke voornamelijk uit droge duinen en (nat) grasland bestaat.

Kwelder

De Hollumerkwelder of ook wel Feugelpôle is een smalle kwelder onderaan de waddendijk bij Hollum, bestaande uit schelpenstrandjes en lage kweldebegroeiing.

In het gebied zijn verschillende SNL-beheertypen van toepassing. Tabel 1 en figuur 1 geven een overzicht van de oppervlakte en ligging van de aanwezige (voor broedvogels relevante) beheertypen in het onderzoeksgebied.

Tabel 1. Overzicht van voor broedvogels relevante SNL-beheertypen met de oppervlakte binnen de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland.

Beheertype	Naam	Oppervlakte (ha)
N05.01	Moeras	94
N06.04	Vochtige heide	3
N08.02	Open duin	348
N08.03	Vochtige duinvallei	35
N08.04	Duinheide	88
N09.01	Schor of kwelder	9
N10.01	Nat schraalland	15
N10.02	Vochtig hooiland	14
N13.01	Vochtig weidevogelgrasland	11
N15.01	Duinbos	185
	Totaal	802

3. Werkwijze en omstandigheden in 2018

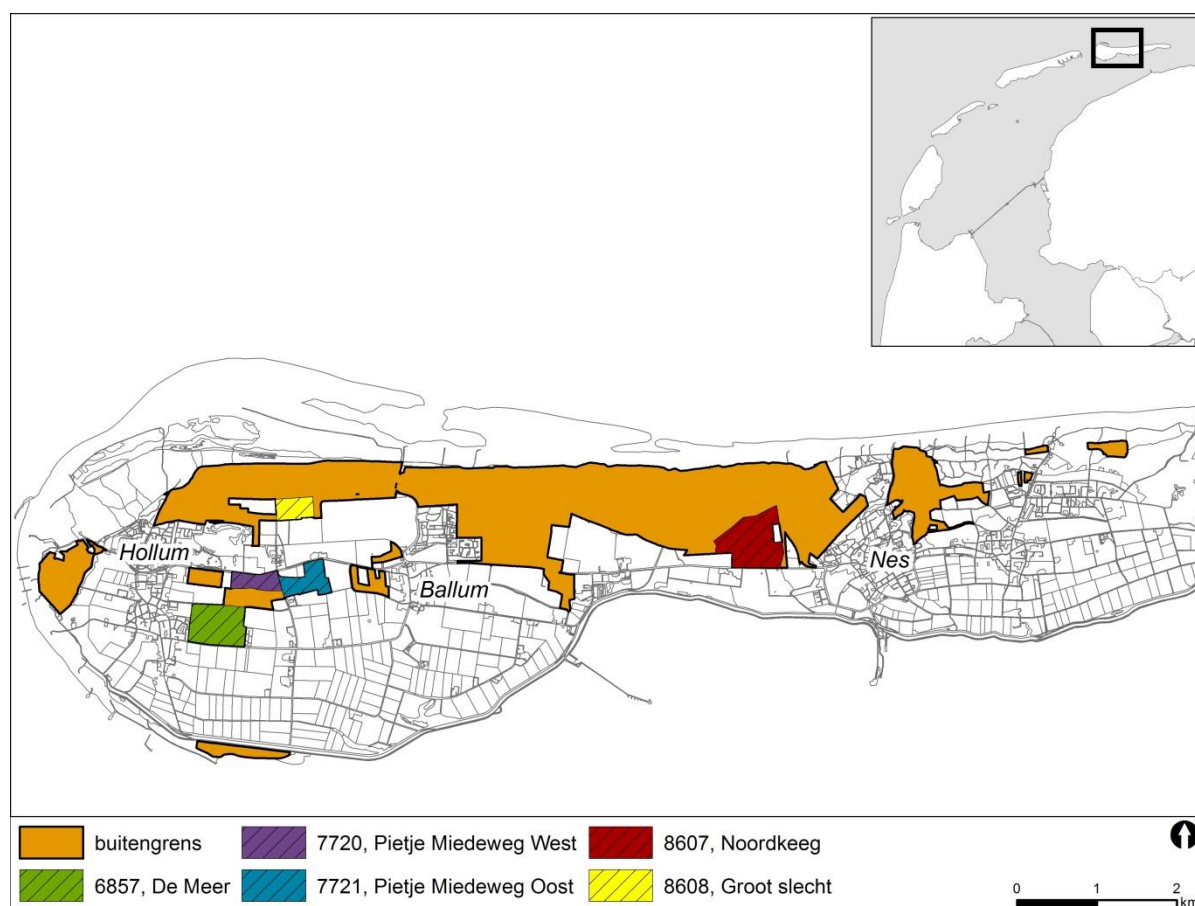
Bij het verzamelen van broedvogelgegevens in terreinen van Staatsbosbeheer zijn de volgende aspecten van belang:

- verspreiding en aantal territoria van de broedvogelsoorten
- aantalsontwikkeling van de broedvogelsoorten
- relatie tussen het beheer en broedvogels

3.1. Veldwerk

In grote lijnen is de uitgebreide territoriumkartering toegepast, zoals beschreven in Vergeer *et al.* (2016). Bij de kartering lag de nadruk op de soorten van de SNL-lijst, plus aanvullende soorten van BMP-B.

Van het totale onderzoeksgebied van 946 hectare werd 811 hectare door Sovon geteld. Daarnaast werden terreindelen geteld door de volgende tellers: Hollumerkwelder (ongeveer 17 ha van Staatsbosbeheer en 88 ha totaal) door Ricus Engelmoer, Piet Visser en Lex Varkevisser; De Meer (BMP 6857, 33 ha) door Jacob Roep (senior) en Jacob Roep; Pietje Miedeweg West (BMP 7720, 12 ha) en Pietje Miedeweg Oost (BMP 7721, 17 ha) door Folkert Smit; Groot Slecht (BMP 8608, 12 ha) door Lex Varkevisser; en de Noordkeeg (BMP 8607, 43 ha) door Gerben de Jong, Ingrid de Jong, Sip de Jong en Ysbrand de Jong. Zie figuur 2 voor de totale geïnventariseerde oppervlakte en de ligging van de BMP-proefvlakken.

Figuur 2. Het onderzoeksgebied (zwart omlijnd) en de ligging van de BMP-proefvlakken binnen de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland. Bron: Staatsbosbeheer.

Tabel 2. Tijdsinvestering van het in 2018 door Sovon gekarteerde deel (ca. 811 ha).

Ronde	Datum	Start	Eind	Ronde	Datum	Start	Eind
1	1-4	08:28	14:34	3	19-5	5:29	15:27
1	1-4	06:52	08:24	3	20-5	5:48	14:18
1	2-4	07:05	11:47	3	21-5	7:07	12:53
1	6-4	07:11	15:28	4	1-6	6:26	8:56
1	7-4	07:07	09:59	4	7-6	4:48	9:19
2	28-4	05:46	13:59	4	7-6	10:18	13:30
2	30-4	12:27	14:14	4	8-6	5:09	16:41
2	30-4	10:21	12:20	4	9-6	5:01	5:57
2	1-5	06:00	06:15	4	15-6	4:40	17:24
2	4-5	07:38	14:15	5	24-6	5:42	9:58
2	4-5	05:45	07:30	5	24-6	10:34	13:21
2	5-5	05:26	15:16	5	25-6	5:54	11:54
2	6-5	05:19	07:39	5	29-6	9:18	15:12
3	18-5	10:18	13:09	5	1-7	10:23	15:04
3	18-5	06:13	09:38				

Er werden vijf inventarisatieronden uitgevoerd in de periode 1 april - 1 juli (zie tabel 2). In totaal zijn er binnen de door Sovon gekarteerde 811 hectare 8748 minuten (145,8 uren) besteed aan veldwerk. Aangezien daarnaast een deel van de tijd werd besteed aan gebiedsdelen die overlap hadden met BMP-proefvlakken (totaal 41 ha; Groot Slecht, Pietje Miedeweg West en Oost) was de gemiddelde tijdsinvestering circa 10,3 minuten per hectare.

De meeste veldbezoeken begonnen rond zonsopgang en duurden tot in de middag. De af te leggen route (fietsend of te voet) werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Vrijwel altijd werden bos en moeras, vanwege afnemende zangactiviteit later op de dag, in de ochtend bezocht en open duinen en grasland eventueel later op de dag. Territoria werden voornamelijk vastgesteld aan de hand van zingende of baltsende vogels. In geval van zeldzame soorten en soorten met grote, overlappende territoria of leefgebieden, werd geprobeerd een zo hoog mogelijke (nest-indicatieve) broedcode te verzamelen en de nestplaats zo nauwkeurig mogelijk te lokaliseren. Dit om te voorkomen dat niet-broedvogels werden meegeteld en om over- of ondertelling van moeilijk karteerbare soorten te voorkomen. Tijdens de inventarisatie lag de focus op het verzamelen van uitsluitende waarnemingen, d.w.z. waarnemingen van tegelijkertijd zingende of baltsende individuen. Er zijn conform opdracht geen nachtbezoeken gedaan, daarom konden soorten als Houtsnip niet worden gekarteerd.

De kolonies van Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw in de Zwanewaterduinen werden geteld door eerst de verhouding tussen beide soorten te bepalen, daarna door middel van een opvliegtelling het aantal individuen te schatten, waarna dit aantal werd gedeeld door 1,5. Met gebruik van de verhouding tussen beide soorten werd vervolgens het aantal broedparen bepaald.

3.2. Interpretatie

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van de juiste broedcode, ingevoerd op een tablet via de app Avimap. De waarnemingen zijn na afloop van het seizoen in het autoclusterprogramma van Sovon geïnterpreteerd conform de criteria zoals beschreven in Vergeer *et al.* (2016), maar met een lichte aanpassing (Sovon basiskartering-criteria) vanwege het verschil in aantal bezoeken (vijf in plaats van acht bezoeken). Op de soortkaarten in bijlage 1 zijn de exacte clustercriteria te vinden. Voordelen van Avimap zijn dat alle veldwaarnemingen digitaal beschikbaar zijn en dat de interpretatie transparant en reproduceerbaar is. De ligging van de territoria kan vervolgens eenvoudig worden weergegeven in een GIS-bestand. De soortkaarten zijn gemaakt met behulp van het GIS-programma Arc-GIS.

3.3. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt later op de dag ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte

beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2018 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3 zijn enkele variabelen samengevat.

Tweemaal was er tijdens het broedseizoen op de Hollumerkwelder sprake van een flinke verhoging ten opzichte van het gebruikelijke tij. Op 15 juni werd als gevolg van een combinatie van harde wind op de vorige dag en een springtij een deel van de kwelder overstroomd, de kolonies Dwergstern, Noordse Stern en Visdief werden grotendeels gespaard. Later op 21 juni gebeurde dit nogmaals, waarbij een groter deel overstroomde. Waarschijnlijk waren er toen al grotere jongen aanwezig die het overleefd hebben.

Tabel 3. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, aantal zonuren per maand en hoeveelheid neerslag) in de periode maart-juli, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2010).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2018	Ref	2018	Ref	2018	Ref
Maart	4,7	6,2	132	122	60	67
April	12,2	9,2	175	174	79	44
Mei	16,4	13,1	283	207	38	62
Juni	17,5	15,6	205	194	12	66
Juli	20,7	17,9	341	206	5	81

Na een wederom zachte winter (vijfde op rij) was **maart** 2018 met een gemiddelde temperatuur van 4,7 °C kouder dan normaal. De maand begon met twee ijsdagen, een voorzetting van een koude februari. De temperatuur zakte in Groningen tot -9,6°C. In de loop van de maand liep de temperatuur langzaam op, met een koude periode tussen 17-20 maart, de rest van de dagen verliep met temperaturen rond het langjarige gemiddelde. Maart was qua neerslag en aantal zonuren gemiddeld, de meeste neerslag viel in Zeeland (meest op 11 maart), de minste in het noorden en zuidoosten van het land.

April was zeer zacht, zeer nat met een normale hoeveelheid zon. Met 12,2 °C komt april 2018 op de derde plaats van zachte aprilmaanden sinds 1901. De eerste week verliep normaal, daarna liepen de temperaturen snel op naar 20°C op 7 april en de eerste zomerse dag (temperatuur +25°C) werd op 19 april genoteerd. De warme periode eindigde op 22 april met hevige onweersbuien en de rest van maand verliep wisselvallig met regelmatig regen. De meeste neerslag viel in het westen en noorden, het zuidoosten van Nederland bleef het droogst.

Mei was recordwarm, zeer zonnig en landelijk aan de droge kant. Mei 2018 was de warmste meimaand sinds minimaal 300 jaar. De maand begon koel, maar onder invloed van hogedrukgebieden werd het al snel warm en dat bleef, met een kleine dip rond het midden van de maand, zo. Vanaf 28 mei kwam de temperatuur plaatselijk boven de 30°C en werd de eerste tropische dag van het jaar gemeten. Vooral de eerste week was het zonnig, daarna was er een afwisseling van zonnige en bewolkte dagen. De weinige neerslag viel verspreid over de maand in (onweers)buien.

Juni was zeer warm en zeer droog, met een gemiddeld aantal zonuren. Het weer in ons land werd het overgrote deel van de maand bepaald door hogedrukgebieden, met slechts enkele dagen met een lagedrukgebied. Op 7 juni werden er in het oosten van het land tropische temperaturen bereikt, het midden van de maand kende door wat meer bewolking met iets lagere temperaturen, maar aan het eind van de maand was het weer zomers. Juni 2018 eindigde in de top 10 van droogste junimaanden, de meeste neerslag viel tijdens buien op 1, 21 en 22 juni in het noordoosten van het land. Daar was het ook het natst, in Vlissingen viel bijvoorbeeld slechts 1mm.

Juli was recorddroog, recordzonnig en zeer warm. Het warme zomerse weer in juni ging naadloos over in juli. Hoewel het warm was (3^e plaats warmste julimaanden), waren vooral de aanhoudende droogte en record hoeveelheid zon opvallend. De laatste week van juli was extreem warm met plaatselijk temperaturen boven de 38 °C, met daarnaast opvallend warme nachten (boven 20°C). Dit alles zorgde voor een landelijke hittegolf van 13 dagen. De droogte hield aan en het neerslagtekort liep op tot rond het recordjaar 1976 (in augustus uiteindelijk resulterend in een record). Regen viel er tussen 25 en 27 juli toen er plaatselijk enkele stevige onweersbuien tot ontwikkeling kwamen, er waren echter ook delen van Gelderland en Noord-Holland waar de hele maand zo goed als droog verliep.

3.4. Foutenmarges

De resultaten uit 2018 worden in dit rapport vergeleken met de eerdere integrale karteringen in de terreinen van Staatsbosbeheer. In 2001 (Klaassen 2002) en 2006 (Klaassen 2007) werd de kartering grotendeels uitgevoerd door Olaf Klaassen van Sovon. Over 2012 verscheen geen rapport, maar deze kartering werd net als in 2018 grotendeels uitgevoerd door Jelle Postma. De gemiddelde tijdsinvestering komt binnen de door Sovon getelde terreindelen in alle jaren overeen (2001: 10,4 minuten per hectare; 2006: alleen van bossen bekend = 14,6 minuten per hectare; 2012: 10,6 minuten per hectare). In 2001, 2006 en 2012 werden overigens wel nachtbezoeken gebracht. Wat betreft de door Sovon getelde terreindelen kwamen die in alle jaren goed overeen, in 2012 werden Lange duinen-zuid (102 hectare) en het Hagedoornveld (100 hectare) geteld door Staatsbosbeheer. In alle jaren werden aanvullende gegevens over roofvogels verkregen via Vogelringstation Ameland. Omdat nachtbezoeken ontbraken in 2018 is het aantal territoria van Ransuil waarschijnlijk niet compleet.

Bij Bergeend en Eider is het waarschijnlijk dat er een ondertelling is ontstaan ten opzichte van de werkelijke aantallen broedvogels wat inherent is aan de toegepaste telmethode. Dit geldt overigens niet alleen voor 2018 maar voor alle jaren. Vrouwtjes van Bergeend broeden verborgen in konijnenholen terwijl de mannetjes aanwezig kunnen zijn in bijvoorbeeld de aangrenzende graslanden welke net buiten de begrenzing van de getelde gebieden vallen. Eider geldt ook als lastig te tellen soort omdat een nesttelling moeilijk uitvoerbaar is op grotere schaal. De in dit rapport gepresenteerde aantallen van Eider zijn gebaseerd op paren en vrouwen op plasjes in de gebieden (met name Zwanewaterduinen en Lange Duinen zuid).

Vergelijkingen tussen verschillende jaren kunnen bemoeilijkt worden door verschillen in het aantal bezoeken tussen BMP-proefvlakken (vaak meer dan vijf bezoeken) en de basiskartering (vijf bezoeken) die eens per zes jaar plaatsvindt. Voor Ameland lijken de verschillen mee te vallen, in de meeste gevallen wordt een vergelijkbaar aantal bezoeken gebracht binnen de BMP-proefvlakken. Afhankelijk van het aanwezige soortenspectrum (voornamelijk weidevogels of kolonievogels) of de grootte van het gebied is dit in de praktijk vaak ook voldoende. Voor Lange Duinen zuid en Hagedoornveld geldt wel dat er in het verleden meer dan vijf bezoeken werden gebracht, wat van invloed kan zijn op de vastgestelde aantallen (met name bij zangvogels).

(Toevallig gevonden) laat nest van Bruine Kiekendief in Hagedoornveld (15 juni 2018, Jelle Postma).

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In totaal zijn 96 verschillende soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan 81 integraal zijn gekarteerd in het onderzoeksgebied (tabel 4). Ekster, Fazant, Fitis, Gaai, Houtduif, Houtsnip, Koolmees, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Soepeend, Tjiftjaf, Vink, Winterkoning en Witte Kwikstaart waren als broedvogel aanwezig, maar zijn niet integraal geteld. In totaal zijn 27 Rode Lijst-soorten (Van Kleunen *et al.* 2017) vastgesteld.

Tabel 4. Aantallen en dichtheden van broedvogels in de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland in 2018 (totale oppervlakte 946 hectare). RL=Rode Lijst-status, BE=bedreigd, KW=kwetsbaar, GE=gevoelig. NBG= aantal wel gekarteerd, maar buiten opdrachtgebied.

Soort	RL	N	N/100ha	NBG	Soort	RL	N	N/100ha	NBG
Grauwe Gans		296	31,3		Grote Bonte Specht		6	0,6	
Knobbelzwaan		1	0,1		Kauw		28	3,0	
Nijlgans		3	0,3		Zwarte Kraai		15	1,6	1
Bergeend		49	5,2	2	Zwarte Mees	GE	8	0,8	
Zomertaling	BE	5	0,5		Veldleeuwerik	GE	21	2,2	
Slobeend	KW	34	3,6		Oeverwaluw		8	0,8	
Krakeend		35	3,7		Boerenwaluw	GE	2	0,2	
Wilde Eend		87	9,2		Staartmees		6	0,6	
Wintertaling	KW	5	0,5		Fluiter		5	0,5	
Kuifeend		7	0,7		Rietzanger		32	3,4	
Eider		47	5,0		Kleine Karekiet		43	4,5	
Dodaars		3	0,3		Bosrietzanger		3	0,3	
Lepelaar		3	0,3		Spotvogel	GE	36	3,8	
Roerdomp	KW	1	0,1		Sprinkhaanzanger		11	1,2	
Sperwer		1	0,1		Zwartkop		84	8,9	
Havik		5	0,5		Tuinfluiter		39	4,1	2
Bruine Kiekendief		12	1,3		Braamsluiper		42	4,4	2
Buizerd		16	1,7		Grasmus		101	10,7	
Waterral		10	1,1		Vuurgoudhaan		5	0,5	
Porseleinhoen	KW	1	0,1		Goudhaan		19	2,0	
Waterhoen		7	0,7		Boomkruiper		18	1,9	
Meerkoet		27	2,9		Zanglijster		42	4,4	1
Scholekster		88	9,3	7	Grote Lijster	KW	1	0,1	
Kluut		31	3,3	9	Grauwe Vliegenvanger	GE	33	3,5	
Kievit		85	9,0		Blauwborst		53	5,6	
Bontbekplevier	KW	0	0,0	4	Nachtegaal	KW	27	2,9	
Strandplevier	BE	0	0,0	1	Bonte Vliegenvanger		1	0,1	
Wulp	KW	14	1,5		Gekraagde Roodstaart		28	3,0	
Grutto	GE	47	5,0	1	Roodborsttapuit		32	3,4	1
Watersnip	BE	3	0,3		Tapuit	BE	17	1,8	
Tureluur	GE	60	6,3	1	Heggenmus		51	5,4	
Kokmeeuw		1454	153,7	140	Gele Kwikstaart	GE	1	0,1	
Stormmeeuw		77	8,1	3	Graspieper	GE	116	12,3	
Zilvermeeuw		370	39,1	1	Boompieper		3	0,3	
Kleine Mantelmeeuw		148	15,6		Goudvink		2	0,2	
Dwergstern	KW	0	0,0	45	Groenling		32	3,4	
Visdief	GE	102	10,8		Kneu	GE	71	7,5	
Noordse Stern	BE	37	3,9	185	Kleine Barmsijs		5	0,5	
Holenduif		23	2,4	1	Putter		34	3,6	1
Koekoek	KW	9	1,0		Rietgors		41	4,3	
Ransuil	KW	1	0,1						

Waarnemingen van bijzondere (mogelijke broed-)vogels in geschikt broedbiotoop maar waarvan geen territorium kon worden vastgesteld betroffen: twee Bijeneters ter plaatse op Roosduinen op 21 en 22 mei, een roepende Draaihals in het Ballumerbos op 20 mei, een roepende Kwartelkoning in het Hagedoornveld op 5 mei en een zingende Orpheusspotvogel in het Kwekerijbos van 7 tot en met 10 juni (mogelijk ook nog op 22 juni).

De soortkaarten staan in bijlage 1. Een aantal territoria welke net buiten de begrenzing van het onderzoeksgebied aanwezig waren is in tabel 4 opgenomen in de kolom 'overig aantal'. Bij Bontbekplevier, Dwergstern, Kluut, Kokmeeuw, Noordse Stern, Scholekster, Stormmeeuw, Strandplevier en Zilvermeeuw waren op de Hollumerkwelder in belangrijke mate nesten aanwezig buiten de begrenzing van de shape van Staatsbosbeheer. Aangezien het om een aaneengesloten (en dynamisch) gebied gaat zijn deze gegevens wel opgenomen in tabel 4 (hetzij onder kolom 'overig aantal').

4.2. SNL beheertypen

In het onderzochte gebied zijn tien SNL-beheertypen relevant voor broedvogels (zie tabel 1 en tabel 7). Hieronder volgt een korte bespreking van de resultaten per beheertype (voor vergelijkingen met eerdere jaren zie ook tabel 8 in paragraaf 4.4). In tabel 7 wordt weergegeven welke soorten kwaliteitsbepalend zijn voor de betreffende beheertypen, samen met de aantallen vastgestelde territoria.

Tabel 7. Overzicht van toegepaste SNL-beheertypen met kwalificerende kwaliteitsbepalende soorten in de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland. Daadwerkelijk in het betreffende type in 2018 aangetroffen soorten staan vetgedrukt.

Pakket	Opp.	SNL-beheertype	Kwaliteitsbepalende soorten
N 05.01	94	Moeras	Roerdomp, Woudaap, Kwak, Grote Zilverreiger, Purperreiger, Lepelaar, Bruine Kiekendief (8) , Blauwe Kiekendief, Waterral (7) , Porseleinhoen (1) , Klein Waterhoen, Kleinst Waterhoen, Blauwborst (35) , Sprinkhaanzanger (2) , Snor, Rietzanger (23) , Grote Karekiet, Baardman, Buidelmees
N 06.04	3	Vochtige heide	Wulp (1) , Veldleeuwerik, Graspieper, Paapje, Roodborsttapuit (1) , Sprinkhaanzanger, Grauwe Klauwier, Geelgors
N 08.02	348	Open duin	Bergeend (25) , Eider (2) , Blauwe Kiekendief, Wulp (11) , Velduil, Veldleeuwerik (15) , Graspieper (71) , Nachtegaal (11) , Paapje, Roodborsttapuit (19) , Tapuit (13) , Braamsluiper (14) , Grauwe Klauwier, Kneu (30)
N 08.03	35	Vochtige duinvallei	Dodaars (1) , Roerdomp, Wintertaling (2) , Blauwe Kiekendief, Wulp , Tureluur (18) , Veldleeuwerik (1) , Blauwborst (4) , Paapje, Sprinkhaanzanger (1)
N 08.04	88	Duinheide	Blauwe Kiekendief, Wulp (2) , Velduil, Boomleeuwerik, Paapje, Roodborsttapuit (8)
N 09.01	9	Schor of kwelder	Lepelaar, Bergeend, Blauwe Kiekendief, Scholekster (5) , Kluut (1) , Grutto, Tureluur, Visdief (102)
N 10.01	15	Nat schraalland	Kwartelkoning, Kempmaan, Watersnip, Grutto (1) , Tureluur (3) , Gele Kwikstaart
N 10.02	14	Vochtig hooiland	Kwartelkoning, Kempmaan, Watersnip, Grutto (8) , Tureluur (9) , Gele Kwikstaart
N 13.01	11	Vochtig weidevogelgrasland	Krakeend, Wintertaling, Zomertaling, Slobeend, Kuifeend, Kempmaan, Watersnip (1) , Grutto (5) , Wulp , Tureluur (7) , Veldleeuwerik, Graspieper, Gele Kwikstaart
N 15.01	185	Duinbos	Groene Specht, Zwarte Specht, Grote Bonte Specht (6) , Kleine Bonte Specht, Nachtegaal (1) , Blauwborst, Wielewaal, Kleine Barmsijs

N5.01 – Moeras

Het beheertype 'moeras' (94 hectare) is van toepassing op grote delen van het Hagedoornveld, het noordelijk deel van de Ballumerduinen en Lange Duinen zuid. Zes van de negentien meetsoorten werden vastgesteld. Blauwborst en Rietzanger zijn hier de talrijkste meetsoorten, in de afwisseling van nat moeras en struweel gedijen deze soorten goed. Zowel in het deel van het Hagedoornveld, de Ballumerduinen als in Lange Duinen zuid werd door Bruine Kiekendief gebroed.

No6.02 – Vochtige heide

Het aandeel aan beheertype ‘vochtige heide’ is beperkt met 3 hectare en betreft een deel van de Jan Roepesheide bij Hollum. Van Roodborsttapuit en Wulp waren beide 1 territorium aanwezig.

No8.02 – Open duin

Beheertype ‘open duin’ beslaat een totale oppervlakte van 348 hectare welke voornamelijk aanwezig is in Lange Duinen zuid, de Ballumerduinen, Zwanewaterduinen en Hagedoornveld. Tien van de veertien meetsoorten waren als broedvogel aanwezig. Van de ontbrekende meetsoorten zijn Blauwe Kiekendief, Grauwe Klauwier en Paapje niet meer aanwezig als broedvogel op Ameland. Velduil broedde in de afgelopen jaren alleen nog maar op de oostkant van het eiland. Graspieper, Tapuit, Veldleeuwerik en Wulp zijn typisch voor het droge open duin. De eerste drie soorten zijn toegenomen vergeleken met eerdere jaren, wat een goed teken is voor het beheer en het voorkomen van deze soorten van de Rode Lijst. De Wulp is echter sterk afgenomen, met over alle terreinen gerekend een afname van twee-derde in 2018 vergeleken met 2001. Ook de Bergeend doet het niet goed, met een halvering t.o.v. de twee vorige karteringen (en ook twee-derde afname vergeleken met 2001). Van de struweel minnende soorten zijn Braamsluiper, Kneu en Nachtegaal stabiel in aantal gebleven en was er toename van Roodborsttapuit.

No8.03 – Vochtige duinvallei

Het beheertype ‘vochtige duinvallei (35 ha) wordt grotendeels gevoerd in natuurontwikkelingsgebied de Noordkeeg, vlak ten westen van het Kwekerijbos) en in delen van de Ballumer- en Zwanewaterduinen. Hier zijn zes van de tien meetsoorten vastgesteld als broedvogel. Opvallend is de hoge dichtheid van Tureluur, een soort die vergeleken met eerdere jaren met een beduidend hoger aantal aanwezig was. Verder springen de territoria van Dodaars en Wintertaling in het oog, deze soorten werden beide niet vastgesteld tijdens de karteringen van 2006 en 2012.

No8.04 – Duinheide

Binnen ‘duinheide’ (88 ha) werden twee van de zes meetsoorten vastgesteld: Roodborsttapuit en Wulp. De overige soorten werden niet op Ameland vastgesteld (behalve 1 territorium van Velduil op de Hon aan de oostkant van het eiland).

No9.01 – Schor of kwelder

Bij het verwerken van de resultaten bleek een belangrijk deel van de Hollumerkwelder buiten de begrenzing van het Staatsbosbeheerterrein te liggen, dit deel valt ook buiten beheertype ‘schor of kwelder’. Hierdoor vallen er van de meetsoorten 5 paren Scholekster en 9 paren Kluut buiten de begrenzing. De kolonie Visdief (102 paren) was wel (grotendeels) aanwezig binnen de begrenzing (9 ha).

N10.01 – Nat schraalland

De terreindelen met ‘nat schraalland’ (15 ha) zijn aanwezig in het Hagedoornveld, waarbij de natte omstandigheden dit jaar nadrukkelijk aanwezig waren, en op Groot Slecht nabij het vliegveld van Ballum. De dichtheden van Grutto (1) en Tureluur (3) zijn niet hoog, en de soorten zijn afwezig in het Hagedoornveld.

N10.02 – Vochtig hooiland en N13.01 – Vochtig weidevogelgrasland

‘Vochtig hooiland’ (14 ha) en ‘vochtig weidevogelgrasland’ (11 ha) worden gehandhaafd in het gebied ‘De Meer’, vlak ten oosten van Hollum. Opvallend is het territorium van Watersnip, welke schaars is als broedvogel op Ameland. Daarnaast voor beide pakketten samen 13 paar Grutto’s en 16 paar Tureluur. Graspieper en Gele Kwikstaart ontbreken, deze soorten zouden wel verwacht kunnen worden.

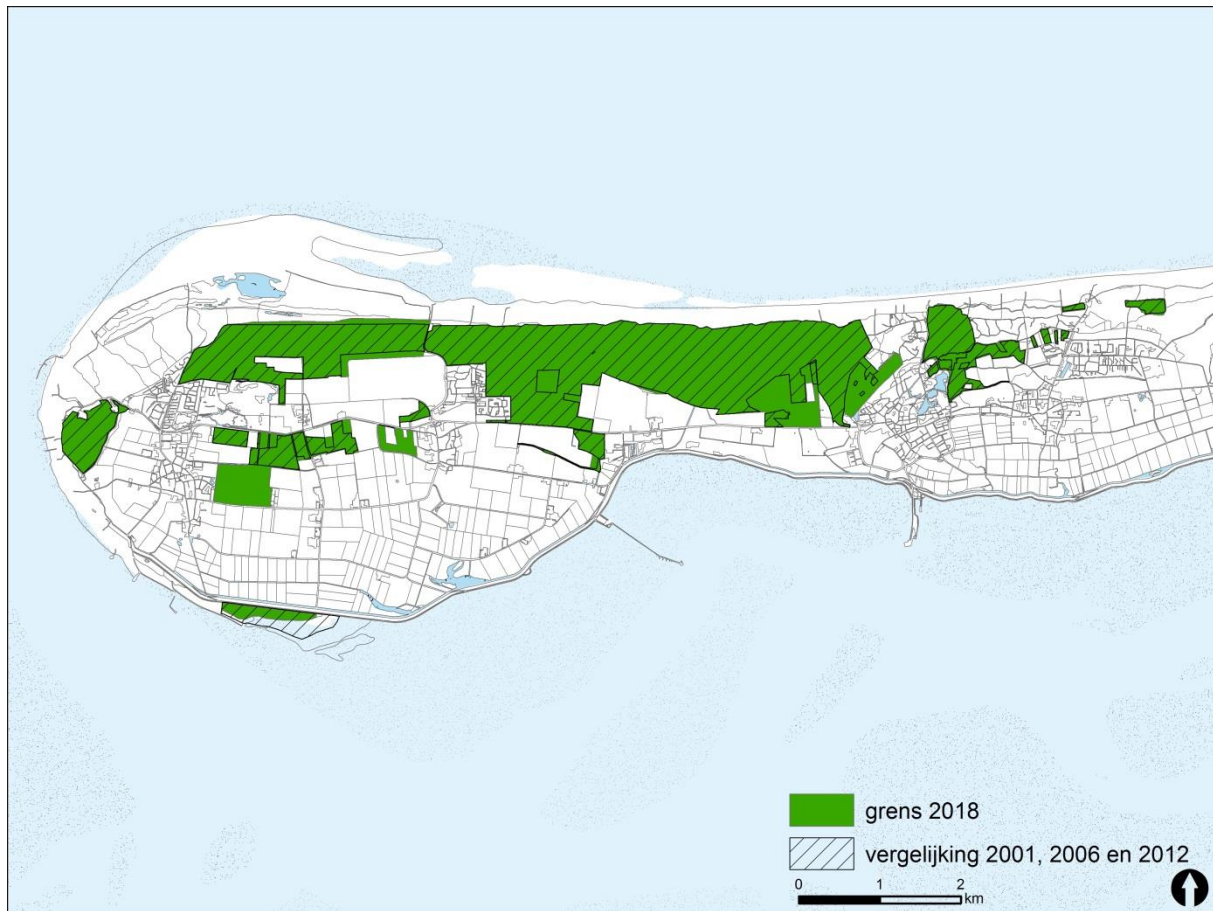
N15.01 – Duinbos

Het beheertype ‘duinbos’ (185 ha) wordt gevoerd in vrijwel alle bossen. Alle 6 vastgestelde territoria van Grote Bonte Specht waren ook binnen het areaal van dit beheertype aanwezig. Daarnaast 1 territorium van Nachtegaal. De overige soorten waren ofwel niet aanwezig als broedvogel op Ameland, of in het geval van Blauwborst en de flink schaarser geworden Kleine Barmsijs waren deze niet aanwezig binnen ‘duinbos’.

4.3. Vergelijking met voorgaande jaren

In deze paragraaf worden de resultaten van de karteringen uit 2001 (Klaassen 2002), 2006 (Klaassen 2007), 2012 (Sovon) en 2018 vergeleken. Figuur 3 toont welk deel van het onderzoeksgebied in alle jaren is onderzocht (oppervlakte 808 hectare). De aantallen territoria in de vier jaren zijn weergegeven in

tabel 8, alleen soorten die in 2018 ook zijn geteld staan weergegeven. Omdat de begrenzingshape van de Hollumerkwelder niet overlapt met de hele kwelder, en er zodoende stippen van kolonievogels ontbraken in de vergelijking, is gekozen om de kwelder in geheel op te nemen in de vergelijking voor alle jaren (zie figuur 3), dit in tegenstelling tot de resultatentabel 4 in paragraaf 4.1.

Figuur 3. Gedeelte van het gebied dat zowel in 2001, 2006, 2012 als 2018 is gekarteerd op Ameland (vergeleken oppervlakte is 808 ha).

Bossen:

Boomvalk, Ransuil en Sperwer zijn verdwenen of sterk afgenomen in aantal, ook op de rest van Ameland (Vogelringstation Ameland 2017). Gebrek aan voedsel, nestgebrek (valken gebruiken oude nesten) of een verhoogd risico om gepredeerd te worden door Havik en Buizerd lijken de voornaamste oorzaken, alhoewel het zonder verder onderzoek moeilijk is om er een exacte vinger achter te krijgen. Gebrek aan kraaiennesten kan zeker een rol spelen aangezien in 2018 nog maar 15 territoria Zwarte Kraai werden vastgesteld in de SBB-terreinen, tegenover 57 in 2001 en 44 paren in 2006. Buizerd en Havik zijn door de jaren heen duidelijk toegenomen (met een dip in 2017 als gevolg van voedselgebrek), dit blijkt ook uit de cijfers van Vogelringstation Ameland. In de bossen zijn de holenbroeders Boomkruiper en Grote Bonte Specht toegenomen, waarschijnlijk hangt dit samen met het ouder worden van de bossen. De bossen zijn qua ondergroei ook goed ontwikkeld, wat blijkt uit de toename van Fluiter, Spotvogel en Zwartkop. Daarnaast lijkt het beheer van bosranden ook goed uit te pakken gezien de toename van Boompieper, Gekraagde Roodstaart en Grauwe Vliegenvanger.

Open duin en duinheide:

Blauwe Kiekendief en Velduil zijn niet meer aanwezig als broedvogel, beide soorten waarmee het Waddenzeebreed en op landelijk niveau erg slecht gaat. Bergeend, Holenduif en Kauw broeden graag in Konijnenholen. Alle drie soorten lijken in meer of mindere mate te zijn afgenomen en dit kan gerelateerd zijn aan de aantallen van het Konijn. Uit de trendtellingen van het Konijn door Staatsbosbeheer is duidelijk geworden dat in 2016 en 2017 de populatie een flinke klap heeft gekregen door het RHD2-virus. De Wulp is sterk afgenomen, ook landelijk is dit het geval. Onduidelijk is de precieze oorzaak op Ameland, mogelijk is er een link met voedselaanbod, een hogere predatiedruk lijkt minder voor de hand te liggen. Hoopvol voor de Tapuit zijn de flink hogere aantallen in 2018. Daarnaast zijn Graspieper en Veldleeuwerik ook weer toegenomen in het open duin. Mogelijk is hier een positieve relatie met begrazing en verjonging van de duinen door middel van plaggen.

Natte duinvalleien en moeras:

Ook Ameland is duidelijk in trek bij de Grauwe Gans en de soort maakte hier een sterke groei mee, welke zich voornamelijk na 2006 heeft ingezet. Concentraties van broedende ganzen zijn aanwezig in Lange Duinen en het Hagedoornveld. Voor Kleine Karekiet, Rietgors, Rietzanger, Sprinkhaanzanger en Waterral is geen duidelijke trend waarneembaar.

De struweelminnende soorten Blauwborst, Grasmus, Roodborsttapuit en Tuinfluiter zijn toegenomen, andere soorten van struweel zoals Braamsluiper, Kneu en Nachtegaal bleven stabiel. Kleine Barmseis is daarentegen sterk afgenomen. De oorzaak hiervoor lijkt niet een afname aan geschikt broedbiotoop. Ook op landelijk niveau is er een sterke afname geconstateerd, samenvallen met de negatieve trend op de Britse eilanden. De Roodmus was na de toename in de jaren 90 sindsdien alweer op retour, alhoewel de Waddeneilanden nog in trek bleven met jaarlijks een klein aantal territoria. Ook Ameland en dan met name het Hagedoornveld en omgeving was favoriet. In 2017 zijn door andere waarnemers nog wel enkele vogels gezien, territoria konden niet meer worden vastgesteld.

Grasland:

Grutto en Tureluur zijn toegenomen binnen de SBB-terreinen. De terreinen met natuurontwikkeling Groot Slecht en Noordkeeg hebben hier een positieve invloed op gehad, maar ook in bijvoorbeeld enkele natte terreindelen in de Ballumerduinen en Roosduinen waren 7 territoria van Tureluur aanwezig. Kievit is stabiel gebleven, Scholekster is daarentegen na 2006 sterk afgenomen. Krakeend, Slobeend en Zomertaling hadden in 2018 beduidend hogere aantallen, mogelijk ook mede het gevolg van de natte omstandigheden.

Kwelder:

Alhoewel de Hollumerkwelder en de naastliggende schelpenbank een relatief kleine oppervlakte innemen blijft het gebied nog steeds van groot belang voor plevieren, meeuwen en sterns. Het ontbreken van Grote Sterns dit jaar baart zorgen net als de lagere aantallen van Kokmeeuw. Daarentegen waren het hogere aantal Noordse Sterns en Dwergsterns positief. Hoewel het broedsucces per jaar per soort sterk kan wisselen zijn er een aantal structurele problemen. De kwelder is in de afgelopen jaren steeds kleiner geworden waardoor het potentieel broedhabitat afgenomen is, de kwelder is gevoelig voor overstromingen, er treedt vaak predatie door Bruine Rat op en ook predatie door Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw is in de laatste jaren vastgesteld.

Tabel 8. Aantallen broedvogels in de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland tijdens de karteringen in 2001, 2006, 2012 en 2018 (vergeleken oppervlakte is 808 ha). 0 = soort afwezig, - = soort niet geteld.

Soort	2001	2006	2012	2018	Soort	2001	2006	2012	2018
Grote Canadese Gans	1	0	0	0	Ransuil	10	4	3	1
Grauwe Gans	4	14	123	261	Velduil	2	0	0	0
Knobbelzwaan	0	0	1	1	Grote Bonte Specht	2	1	2	6
Nijlgans	1	1	2	3	Torenavalk	5	5	1	0
Bergeend	146	80	81	46	Boomvalk	4	4	1	0
Zomertaling	2	0	1	5	Wielewaal	0	0	2	0
Slobeend	11	3	7	33	Kauw	69	41	-	28
Krakeend	2	3	4	33	Zwarte Kraai	57	44	-	15
Smient	2	0	0	0	Bonte Kraai	2	0	0	0
Wilde Eend	51	-	-	73	Zwarte Mees	2	9	6	8
Pijlstaart	1	0	0	0	Baardman	3	4	0	0
Wintertaling	1	0	0	5	Veldleeuwerik	17	6	2	20
Tafeleend	2	0	0	0	Oeverwaluw	0	0	0	8
Kuifeend	9	3	3	7	Staartmees	4	7	3	6
Eider	4	5	10	34	Fluiter	2	1	3	5
Dodaars	1	0	0	3	Rietzanger	39	38	17	29
Fuut	1	2	0	0	Kleine Karekiet	49	27	24	37
Geoorde Fuut	1	0	0	0	Bosrietzanger	8	13	5	2
Lepelaar	0	0	0	3	Spotvogel	8	7	20	31
Roerdomp	0	0	0	1	Sprinkhaanzanger	14	30	7	11
Sperwer	3	2	3	1	Zwartkop	32	28	58	77
Havik	0	2	4	5	Tuinfluiter	18	24	13	34
Bruine Kiekendief	16	6	10	12	Braamsluiper	36	25	34	36
Buizerd	6	11	17	15	Grasmus	48	56	70	88
Waterral	5	6	9	8	Vuurgoudhaan	0	0	0	5
Porseleinhoen	1	0	0	1	Goudhaan	59	-	-	19
Waterhoen	5	1	0	7	Boomkruiper	13	12	14	18
Meerkoet	16	4	6	26	Zanglijster	24	23	-	38
Scholekster	129	152	73	61	Grote Lijster	4	4	2	1
Kluut	19	0	0	20	Grauwe Vliegenvanger	19	15	26	33
Kievit	30	49	40	39	Blauwborst	31	24	24	52
Bontbekplevier	4	1	1	4	Nachtegaal	19	25	19	22
Strandplevier	3	0	0	1	Bonte Vliegenvanger	0	0	1	0
Wulp	42	38	16	14	Gekraagde Roodstaart	18	11	18	28
Grutto	3	12	17	20	Roodborsttapuit	6	10	14	29
Watersnip	0	0	0	1	Tapuit	13	7	4	16
Tureluur	8	7	7	20	Heggenmus	22	-	-	49
Kokmeeuw	6711	5000	2850	1594	Gele Kwikstaart	0	0	0	1
Stormmeeuw	65	80	71	45	Graspieper	69	54	106	108
Zilvermeeuw	249	461	377	366	Boompieper	1	1	2	3
Kleine Mantelmeeuw	21	78	108	147	Goudvink	0	0	0	2
Grote Stern	4	2000	3285	0	Roodmus	1	1	2	0
Dwergstern	3	0	0	45	Groenling	23	15	-	28
Visdief	33	62	90	102	Kneu	50	20	53	58
Noordse Stern	112	98	80	222	Kleine Barmsijs	37	20	7	5
Holenduif	34	34	31	20	Kruisbek	0	2	1	0
Zomertortel	1	0	0	0	Putter	5	4	18	32
Turkse Tortel	3	4	2	0	Sijs	0	2	0	0
Koekoek	6	5	9	8	Rietgors	48	42	30	41

4.4. Soortbesprekingen

Van enkele soorten wordt hier aanvullende informatie gegeven. Aantallen territoria uit 2001 en 2006 zijn afkomstig uit Klaassen (2002 en 2007), informatie over 2012 uit de Sovon-database (geen rapport aanwezig). Informatie over landelijke trends is afkomstig uit Boele *et al.* (2017 en 2018). Tevens zijn Engelmoer (2017a en b), Krol (2018), Sovon-database, Versluys *et al.* (1997) en Vogelringstation Ameland (2017) geraadpleegd. Ter vergelijking wordt in een paar gevallen het aantal van het Groene Strand vermeldt. Het Groene Strand is een strandvlakte met primaire duinen, kwelder en pioniervegetatie in combinatie met een soort binnenzee langs het noordzeestrand ten noorden van Hollum en Ballum. Dit betreft geen terrein van Staatsbosbeheer maar sommige ontwikkelingen van bijvoorbeeld sterns op de Hollumerkwelder kunnen samenhangen met die van het Groene Strand (afstand tussen beide locaties is circa 4 ½ kilometer).

Bruine Kiekendief, n=12

De laatste schatting voor heel Nederland stamt uit 2010 met 1150-1250 broedparen, de landelijke trend over de laatste 10 jaren is stabiel. Ameland herbergt een belangrijke broedpopulatie met in 33 broedparen in zowel 2016 als 2017, waarvan het gros in de duinmoerassen broedt. Voor zowel geheel Ameland als voor de terreinen van Staatsbosbeheer geldt dat er gedurende de jaren 80 en 90 een toename was met als piekjaar 2001. Hierop volgde een daling naar een dieptepunt rond 2005/2006. Daarna is de populatie weer toegenomen naar 10 in 2012 en 12 in 2018 binnen de SBB-terreinen. Het stapelvoedsel op Ameland betreft (zowel levende als dode) konijnen.

Dwergstern, n=45

De landelijke trend sinds 1990 is matig positief, en gerekend over de laatste 10 jaren stabiel. In 2016 kwam de landelijke schatting op 850-925 paren. De soort nestelt in een dynamisch habitat: veelal strandvlaktes en schelpenstrandjes, vaak op de grens met de zee. Geheel nieuw is de Dwergstern niet als broedvogel op de Hollumerkwelder, maar niet eerder werd in de afgelopen decenia een dergelijk hoog aantal als in 2018 vastgesteld. Vanaf 2002 tot en met 2009 ontbrak de soort er, en sindsdien waren er hooguit enkele paren aanwezig. Alhoewel er waarschijnlijk wel uitgevlogen jongen waren in 2018 is onbekend hoe groot het uitvliessucces was. Tijdens de overstroming van de kwelders op 15 juni (mededeling L. Varkevisser en M. Veenendaal) raakten de nesten net niet overspoeld, tijdens het tweede hoge tij later in juni waren de jongen mogelijk groot genoeg. In 2017 onstond er op het Groene Strand een nieuwe vestiging met 42 paren, in 2018 waren hier slechts 5 nesten aanwezig. Deze kolonie lijkt zich in 2018 verplaatst te hebben naar de Hollumerkwelder. Het aantalsverloop op de Hollumerkwelder en het Groene Strand sinds 2001 staat in tabel 5.

Tabel 5. Aantal broedparen Noordse Stern op het Groene Strand en de Hollumerkwelder sinds 2001.

Jaar/kolonie	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Groene Strand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	42	5
Hollumerkwelder	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	45

Lepelaar, n=3

Lepelaars broeden sinds 1994 (2 paar) op de Hon, het meest oostelijke deel van Ameland. Sindsdien is de totale kolonie hier gestaag gegroeid naar 164 paren in 2017 en 174 paren in 2018. De landelijke schatting in 2016 kwam op 3050-3200 paren. Sinds 1990 is er een sterke jaarlijkse toename vastgesteld, gerekend over de laatste 10 jaren is het een matige jaarlijkse toename. In 2017 onstonden er twee nieuwe vestigingen op Ameland: op het Groene Strand en in de Zwanewaterduinen met beide 3 paar. Bij het Groene Strand was er geen broedsucces maar in de Zwanewaterduinen vlogen er drie jongen uit. In 2018 waren er zeven broedparen bij het Groene Strand, met negen vliegvlugge jongen. Ook in de Zwanewaterduinen waren weer 3 paren aanwezig. Hiervan zijn twee met nesten in de nestbouwfase mislukt, van het andere paar is geen nest gevonden.

Noordse Stern, n=222

De Noordse Stern neemt langzaam af als Nederlandse broedvogel. Met zowel gerekend over de periode sinds 1990 als over de laatste 10 jaren is er een matige jaarlijkse afname. Op enkele tientallen paren in het Deltagebied na broedt de soort in Nederland hoofdzakelijk in het Waddengebied en daarmee wordt ook de zuidelijke grens van het broedareaal bereikt. De landelijke schatting kwam in 2016 op 770-840

broedparen. De soort broedt op Ameland jaarlijks op de Hollumerkwelder en Neerlandsreid. Net als bij Dwergstern onstond er in 2017 ook een nieuwe kolonie op het Groene Strand (123 paren), in 2018 werd slechts 1 paar aangetroffen. Het aantalsverloop op de Hollumerkwelder en het Groene Strand sinds 2001 staat in tabel 6.

Tabel 6. Aantal broedparen van Noordse Stern op het Groene Strand en de Hollumerkwelder sinds 2001.

Jaar/Kolonie	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Groene Strand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	123	1
Hollumerkwelder	112	76	57	42	140	98	425	287	190	180	167	80	40	140	50	25	60	222

Porseleinhoen, n=1

Het Porseleinhoen is een onregelmatige broedvogel op Ameland. In het verleden zijn territoria vastgesteld in Lange Duinen Zuid en in Hagedoornveld. Het territorium in 2018 is gebaseerd op een (overdag) roepende vogel in geschikt broedbiotoop op 15 juni in het Hagedoornveld. Het jaarlijkse aantal territoria in Nederland wisselt sterk, de schatting in 2016 betrof 320-400 territoria. De terreinomstandigheden waren tot in juni extreem nat, dit zal van positieve invloed zijn geweest op de terreinkeuze van het exemplaar.

Roerdomp, n=1

In het Hagedoornveld was op een 1 mei een roepend exemplaar aanwezig welke werd gehoord door medewerkers van Staatsbosbeheer. Ondanks dat de vogel niet is gehoord tijdens de reguliere inventarisatierondes is vanwege de bijzonderheid er voor gekozen om het territorium op te nemen in de resultaten. De landelijke schatting in 2016 kwam op 350-400 in 2016, de landelijke trend over de laatste 10 jaren is stabiel. Op Ameland is al jaren een broedpopulatie aanwezig in de Lange Duinen met over de laatste 10 jaren steeds 4-8 broedparen (noordelijk deel, geen SBB-terrein). Dit is een bijzondere situatie aangezien op Vlieland, Terschelling of Schiermonnikoog niet jaarlijks wordt gebroed. Als het Hagedoornveld voldoende natte omstandigheden blijft bieden, zoals in 2018 het geval was (zie ook Porseleinhoen) dan kan er misschien een definitieve vestiging volgen.

Tapuit, n=17

De Tapuit is sterk afgenomen als broedvogel in Nederland, Ameland is één van de laatste bolwerken (samen met de duinen in de kop van Noord-Holland, Texel, Terschelling en het Aekingerzand). De landelijke schatting in 2016 kwam op 280-320 territoria. Na de sterke afname zijn de aantallen over de laatste 10 jaren stabiel gebleven. Ook op Ameland is het aantal sterk geslonken, in de periode 1985-1989 werd het aantal territoria nog geschat op 120-140, in 2001 was de schatting 60 territoria. Daarna nam de soort nog verder af naar 33 in 2006 voor het hele eiland. Binnen de terreinen van Staatsbosbeheer waren in 2012 nog maar vier territoria aanwezig. Of er sprake is van een tijdelijke opleving moet nog blijken maar in 2018 werden maar liefst 17 territoria vastgesteld binnen de terreinen van Staatsbosbeheer. Ook op de oostkant van Ameland was sprake van hogere aantallen (eigen waarnemingen), waardoor de schatting voor geheel Ameland in 2018 op minimaal 51 territoria komt.

5. Evaluatie

De inventarisatie in 2018 laat zien dat er een rijke broedvogelbevolking aanwezig is in de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland. Door de jaren heen zijn er flink wat veranderingen opgetreden, waarvan de oorzaken sterk kunnen variëren. Sommige ontwikkelingen zijn Waddenzeebreed of op landelijke schaal ook merkbaar, zoals het verdwijnen van Blauwe Kiekendief en Velduil, of de sterke toename van Roodborsttapuit.

De bossen worden ouder en er ontwikkelt zich dankzij randenbeheer, verjonging van bos en 'nietsdoen' een structuur die geschikt is voor vele bosvogels die in aantal zijn toegenomen ten opzichte van eerdere karteringen. Ook struweelminnende soorten in de duinen laten over het algemeen positieve trends zien. Voor een aantal roofvogels is door onderzoek van Vogelringstation Ameland gebleken dat er voedselgebrek kan ontstaan door een sterke afname in aantallen Konijnen, als gevolg van virussen. Mogelijk is de afname van enkele duinsoorten die in Konijnenholen broeden hier ook aan gerelateerd. In de duinen doen een aantal soorten zangvogels van open duin het goed, beheersmaatregelen als begrazing, plaggen en andere verjonging van duinen kunnen hier van positieve invloed zijn geweest. Met uitzondering van Scholekster zijn de typische weidesteltlopers en eenden of stabiel gebleven of toegenomen. De Hollumerkwelder is van groot belang voor de Waddenbroedvogels, het uiteindelijke jaarlijkse broedsucces is wisselend en sterk afhankelijk van meerdere factoren zoals overstromingen en predatie.

Overgang van Hagedoornveld naar Noordkeeg langs de Mochdyk vroeg op de ochtend (15 juni 2018, Jelle Postma).

Literatuur

BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. & VAN DER MEIJ T. 2017. Broedvogels in Nederland in 2015. Sovon-rapport 2017/04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

BOELE A., VAN BRUGGEN J., SLATERUS R., VERGEER J.W. & VAN DER MEIJ T. 2018. Broedvogels in Nederland in 2016. Sovon-rapport 2018/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ENGELMOER R. 2018A. Ameland Feugelpôle 2017, broedvogelinventarisatie en hoogwatertellingen. Verslag in eigen beheer, Leeuwarden.

ENGELMOER R. 2018B. Groene Strand Ameland 2017, verslag broedvogelinventarisatie. Verslag in eigen beheer, Leeuwarden.

KLAASSEN O. 2002. Broedvogels van de terreinen van Staatsbosbeheer op Ameland in 2001. SOVON-inventarisatierapport 2002/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

KLAASSEN O. 2007. Broedvogels van de bossen van Staatsbosbeheer op Ameland in 2006. Met een overzicht van de broedvogels van alle terreinen van Staatsbosbeheer in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2007/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

VAN KLEUNEN A., FOPPEN R. & VAN TURNHOUT C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

KROL J. 2018. Broedvogels op het strand bij Ballum op Ameland, seizoen 2018. Natuurcentrum Ameland, Nes.

VERGEER J.W., VAN DIJK A.J. & BOELE A., VAN BRUGGEN J. & HUSTINGS F. 2016. Handleiding SOVON broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VERSLUYS M., ENGELMOER H., BLOK D. & VAN DER WAL R. 1997. Vogels van Ameland. Friese Pers Boekerij, Leeuwarden.

VOGELRINGSTATION AMELAND 2017. Roofvogelinventarisatie Ameland, broedparen 2017. Vogelringstation Ameland, Nes/Buren.

Bijlage 1. Soortkaarten 2018 (volgende pagina's).

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

